

Zamane İstanbulları

Istanbuls Today

Refik Akyüz & Serdar Darendeliler

İstanbul, adı Konstantinopolis olduğundan beri envai çeşit çağrışımlar yaratan, pek çoklarının bilinen ve biteviye arzulanan müstesna bir kent. Coğrafyasının getirdiği özelliklerle belli açılardan zengin belli açılardan fakir ama her zaman için dünyanın en kalabalık ve karmaşık metropollerinden biri. Bu ikilemden ötürü hem bir çekim ve cazibe merkezi, hem de sürekli çözülmeye çalışılan sorunlarıyla boğuşan bir varlık. Adeta bünyesinde farklı katmanlarda farklı kentleri barındıran, herkes için farklı bir anlam ve tahayyül yaratan bir “üst” kent.

Böylesine kaotik ve katmanlı bir kentin, tarihin her döneminde -sadece bu topraklardan değil, dünyadan da- sanatçıların, yazarların, müzisyenlerin, araştırmacıların üretim merkezi ve üretimlerinin konusu olmuş olması da kaçınılmaz. Hakkında efsanelerde, seyahatnamelerde, anılarda ve elbette edebi metinlerde anlatılar yaratılan; görsel olarak önce resim ve gravürlerde sonra da -buluşunun üzerinden çok zaman geçmeden- fotoğraf ve hareketli görüntülerle belgelenen; tarihi hakkında kütüphaneler oluşturulacak kadar araştırmaya konu olan; demografik yapısı, toplumsal dinamikleri, mimarisi ve şehir planlaması gibi yapıtaşları sıklıkla analiz edilen bir kentle karşı karşıyayız.

Yaşadığımız son çeyrek yüzyıl, İstanbul’un fiziki anlamda katlanarak büyüdüğü, buna bağlı olarak ve bu sergideki işlerin de konu edindiği iç ve dış kaynaklı göç, mutenalaştırma, kentsel dönüşüm, politik ortam gibi başka nedenlerle de kültürel değişime uğradığı, giderek geçmişiyle bağını kaybettiği veya kaybettirildiği ilginç bir dönem. İşte *Zamane İstanbulları*, İstanbul’un içinde bulunduğu bu değişim ve dönüşüm haline dair güncel anlatıları bir araya getirip kentin bugününe dair katmanlı bir bakış oluşturma ve gelecekte bugünü inceleyecekler için hatırı sayılır bir kaynak yaratma umuduyla şekillenen bir fotoğraf sergisi. *Zamane İstanbulları*, her ne kadar İstanbul’un bugününe fotografik bir bakış getirmeyi amaçlasa da kentin tüm yüzlerine yer verme iddiasını

Istanbul is an exceptional city that evokes all kinds of associations since the time it was called Constantinople, a city that is known and ceaselessly desired by many. The characteristics of its geography make it rich in certain aspects and poor in others, however, it remains as one of the most crowded and complex metropolises of the world. Due to this dilemma, it is both an appealing and attractive center, an entity struggling with endless problems. It is almost a ‘supra-city’ that consists of different cities in different layers and evokes a different meaning and image for each person.

It is therefore all but certain that such a chaotic and multi-layered city has been the topic and center of production for artists, writers, musicians and researchers -not only from Istanbul, but from all around the world- in every period of history. We are faced with a city, about which narratives are created in legends, travel-journals, memoirs and, of course, literary texts; which has been visually documented first in paintings and engravings, and later -not long after its invention- with photographs and motion pictures; a city that is the subject of research vast enough to create libraries on its history; and whose building blocks such

**Sebah & Joaillier,
Fethi Paşa Korusu’ndan
Çırağan Sarayı, 1890
Kaynak: Suna ve İnan Kıraç
Vakfı Fotoğraf Koleksiyonu**
Sebah & Joaillier,
Views of Çırağan Palace from
the Fethi Paşa Korusu, 1890
Source: Suna and İnan Kıraç
Foundation Photography
Collection

9. İstanbul Bienali'nden, Michael Blum, Safiye Behar'ın Anısına, 2005
Kaynak: İKSV Fotoğraf Arşivi. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı izniyle
From the 9th Istanbul Biennial, Michael Blum, *A Tribute To Safiye Behar*, 2005
Source: IKSv Photo Archive. Courtesy of Istanbul Foundation for Culture and Arts

taşıyor. Onun yerine birbirinden farklı tarzlarda üreten, kente dair farklı dertleri olan, İstanbul'da yaşayan 11 sanatçının işlerini belli temalar altında bir araya getirerek kentten belli kesitler almaya ve bugün deneyimlenen farklı İstanbullardan örnekleri ortaya koymaya çalışıyor. Bunu yaparken sadece İstanbul'daki yaşama odaklanarak burada yaşayanların hayatlarını göstermeye çalışmıyor, bilakis kentin topoğrafyasına ve yapılı çevresine, güncel sosyal/politik hareketliliklerine, ekolojik meselelerine, sokaklarındaki olağanüstü ama aslında olağan tuhaflıklarına, alternatif kültürlerine, tarihi boyunca var olan ama son on yılda iyice belirginleşen göç meselesine de değinen işleri bir araya getiriyor. *Zamane İstanbulları'nın* önemli unsurlarından biri de sanatçıların işlerinden ilhamla sergide değinilen konular hakkında çalışan, araştıran, düşünen veya kurmacalar yaratan 7 farklı akademisyen, araştırmacı ve edebiyatçının kaleme aldığı metinler. Bu metinler de an az sergide yer alan işler kadar *Zamane İstanbulları'nın* yaratıcı üretim sürecinin ve anlam katmanlarının birer parçası.

Yakın döneme tarihlenen İstanbul sergileri

Zamane İstanbulları'nın arka planına ve sergideki işlere daha yakından bakmadan evvel, İstanbul'un sadece sanatçılar için değil sergi yapımcıları için de daima nasıl bir ilham kaynağı

as its demographic structure, social dynamics, architecture and city planning are frequently analyzed.

The last quarter of this century has been an interesting period during which Istanbul has shown an exponential physical growth, and as a result of this growth along with reasons such as internal and external migration, gentrification, urban renewal and the political environment -which are also subjects of the works in this exhibition- has undergone a cultural change, and gradually lost or was forced to lose its connection with its past. *Istanbuls Today* is a photography exhibition that was shaped with the hope of exerting a layered look at the city's present by bringing together current narratives about this state of transformation, and of creating a substantial resource for future researchers studying the city's present. Although *Istanbuls Today* aims to bring forth a photographic view of the present day Istanbul, it does not claim to include all the faces of the city. Instead, it tries to take certain cross-sections of the city and present examples from different Istanbuls experienced today by bringing together works by 11 artists living in Istanbul producing under certain themes and styles and with different concerns about the city. In doing so, it does not only try to showcase the lives of those living in Istanbul by focusing on the life here, on the contrary, it brings together works that touch upon the city's topography and built environment, current social/political activities, ecological issues, the seemingly extraordinary eccentricities on its streets that are actually ordinary, alternative cultures and the issue of immigration which has prevailed throughout history but has become more evident within the last ten years. One of the important elements of *Istanbuls Today* are the texts by 7 different academicians, researchers and writers who work, research, think or write fictions about the subjects touched upon in the exhibition. These texts are as much a part of the creative production process and layers of meaning in *Istanbuls Today* as the works in the exhibition.

olduğunun altını tekrar çizmek, İstanbul'un hangi bağlamlarda, nasıl farklı yaklaşımlarla ele alındığına/kavramsallaştırıldığına dikkat çekmek ve tıpkı İstanbul gibi geçmişle bağını kolayca kaybetmeye meyilli hafızalarımıza küçük bir tazeleme yapmak adına, sadece fotoğrafla sınırlı kalmadan, İstanbul'u merkezine alan, 2000'li yıllardan itibaren yapılmış bazı önemli sergileri kısaca hatırlayalım.

2002 yılında Fulya Erdemci ve Ron Mandos'un eş küratörlüğünü üstlendiği, Hollanda ile Türkiye'den sanatçıların İstanbul ve Rotterdam'ın ortak değeri olan deniz çerçevesinde bir araya geldikleri *Rihtimler Arasında* sergisini anarak başlayalım. "... sanatçıların yapıtlarında, gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak, bir boğaz kenti olan İstanbul'u kişisel, şiirsel, mitolojik, kentsel ve sosyo-politik açılardan ele aldığı"⁽¹⁾ *Rihtimler Arasında*, bu iki kentte yaşayan 19 sanatçının yapıtları aracılığıyla, bir yandan ritim kenti olmanın getirdiği ortak kültüre işaret ederken, bir yandan da bu kentlerin kendine özgü karakterlerini değerlendiren güncel sanat örneklerini bir araya getiriyordu. Hemen öncesindeki, yine Erdemci'nin küratörlüğünde düzenlenen *İstanbul Yaya Sergileri* ise İstanbul'da Nişantaşı'na yayılan ve ağırlıkla kentte yaşayan Türkiye'den mimar, tasarımcı ve sanatçıların kente dair fikirlerini sanat eserlerine dönüştürdükleri ve bunu kamusal alanda sıradan kentlilerle buluşturarak kentli olma bilincini yükseltmeyi de amaçlayan bir sergiler toplamıydı.

Some recent Istanbul exhibitions

Before taking a closer look at the background of *Istanbuls Today* and the works included, let's briefly recall some important exhibitions focusing on Istanbul (not limited to photography) since the 2000s, to underline how the city has always been a source of inspiration not only for artists but also for exhibition producers and curators, to draw attention to how the city is handled/conceptualized in different contexts and approaches, and to refresh our memory, which, like Istanbul, tends to easily lose its connection with the past.

Let's start by looking back at the exhibition *Between the Waterfronts*, co-curated by Fulya Erdemci and Ron Mandos in 2002, where artists from the Netherlands and Turkey came together around the framework of the sea, the common value of Istanbul and Rotterdam. In *Between the Waterfronts*, "...the artists deal, both directly and indirectly, with Istanbul, a strait city, from personal, poetic, mythological, urban and socio-political angles."⁽¹⁾ Through the works of 19 artists living in these two cities, the exhibition, while pointing out the shared culture of being harbor cities, also brought together examples of contemporary art examining the unique character of these cities. The *Istanbul Pedestrian Exhibitions*, which took place prior and was also curated by Erdemci, were collections of exhibitions spread across

**İstanbul Yaya Sergileri 1:
Nişantaşı'ndan, 2002**
Fotoğraf: Fethi İzan
From the *Istanbul Pedestrian
Exhibitions I: Nişantaşı*, 2002
Photograph: Fethi İzan

Kişisel Coğrafyalar, Küresel Haritalar alt başlığını taşıyan etkinlik, “hızla değişen, farklılaşan ve yeni anlamlara dönüşen bir dünyada, küreselleşmenin merkezleri olan kentleri mercek altına alarak, sosyal, kültürel ve kentsel müdahalelerin, sivil inisiyatif, kamu ve yayanın talepleriyle belirlenmesini hedeflemekteydi.”⁽²⁾

2005 yılında, Charles Esche ve Vasıf Kortun’un küratörlüğünde gerçekleştirilen 9. İstanbul Bienali de odağına İstanbul’u alıyor, pek çoğu İstanbul’a davet edilmiş sanatçıların kenti göz önüne alarak yaptığı projelere yer veriyordu. Kentteki tarihi ve turistik mekânlar yerine “görece anonim ve günlük binalar seçerek” önceki bienallerden fiziki olarak ayrışıp kentin güncel gerçekliğine işaret eden 9. İstanbul Bienali, “... şehrin dönüşümünün, dinamik değişimin kutsanması sürecinde çoğu kez gizli kalan, yeni bir eşitsizlikler çeşitliliği de ürettiği düşünüldüğünde, bu süreçte alçak gönüllülükten yoksun bir İstanbulculuğun son derece sorunlu bir hal aldığını anlamak önemli.” vurgusunu yaparak İstanbul’u “... (aralarında rekabet olan pazarlanabilir şehirler yarışında bir marka olarak değil) gerçek, yaşanmış bir yer” ve “... küresel bir kapitalizme satmak için bir araç değil, ama onu sakinlerine ve başkalarına yamuk bir bakışla sunmanın bir aracı.” olarak konumlandırıyordu.⁽³⁾

İstanbul: Tutku, Neşe ve Örke sergisinden, Osman Bozkurt, *Direnişin Ardından* (2013), 2015
Enstalasyon fotoğrafı:
Osman Bozkurt
From the exhibition *Istanbul: Passion, Joy, Fury*, Osman Bozkurt, *Post Resistance* (2013), 2015
Installation photograph:
Osman Bozkurt

Nişantaşı in Istanbul, where architects, designers and artists from Turkey, most of whom lived in the city, transformed their ideas about the city into works of art. These works were displayed publicly to ordinary citizens with the aim of raising awareness on being urbanites. The event, with the subtitle *Personal Geographies, Global Maps*, “aimed to determine social, cultural and urban interventions according to the demands of civil initiatives, the public, and pedestrians, by focusing on cities, which are the centers of globalization, in a world that is rapidly changing, and assuming new meanings.”⁽²⁾

In 2005, the 9th Istanbul Biennial, co-curated by Charles Esche and Vasıf Kortun, also focused on Istanbul through projects that had the city in mind, realized by artists who were invited to Istanbul. In adherence to the current reality of the city, the Biennial physically distinguished itself from previous editions by choosing “relatively anonymous and everyday buildings” instead of historic and touristic locations around the city while emphasizing that it was “important in this process to understand that an Istanbulism without humility becomes very problematic not only given the city’s own past as the centre of a conquering empire but also because the transformation of the city produces a range of new inequalities that are often hidden in a process of celebrating dynamic change.” Positioning Istanbul as “a real, lived place (not as a brand in the competitive race of marketable cities)” the curators added that the biennial was “not a tool for selling the city to a global capitalism, but presenting it with a crooked gaze to its inhabitants and others.”⁽³⁾

One of the three main exhibitions that took place within the scope of the Belgium-based Europalia festival in 2015 which was centered on Turkey was *Imagine Istanbul* curated by Paul McMillen. While mainly concentrating on works by Ara Güler, the first name that comes to mind when Istanbul is mentioned, the exhibition also featured works by Ali Taptık and Ahmet Polat from the new generation,

2015 yılında Türkiye'yi odağına alan Belçika merkezli Europalia festivali kapsamındaki 3 ana sergiden biri olan, Paul McMillen küratörlüğündeki *Imagine Istanbul* ise İstanbul dendiğinde akla gelen ilk isim olan Ara Güler'in işlerine ağırlık verirken yeni nesilden Ali Taptık ve Ahmet Polat'ın günümüz İstanbul'unu kişisel bakış açılarıyla yorumladıkları işlerin yanı sıra Magnum Photos'un Belçikalı üyesi Bieke Depoorter'in sergi için özel olarak ürettiği işlerine de yer veriyordu. Fotoğrafçıların işlerinin yanı sıra Ayşe Erkmen, Sophie Calle ve Kasper Bosmans da enstalasyonları ile sergide yer bulan isimler arasındaydı.⁽⁴⁾

Yakın zamanda İstanbul üzerine düzenlenen sergiler arasında -kentlin sosyo-politik bağlamından yola çıkması itibarıyla- en ilginçlerinden biri olan *İstanbul: Tutku, Neşe ve Öfke* de 2015 yılına tarihleniyor. Hou Hanru, Ceren Erdem, Elena Motisi ve Donatella Saroli'den oluşan küratöryel bir ekip tarafından Roma'daki MAXXI için hazırlanan ve kırkın üzerinde sanatçının işlerinden oluşan sergi, özellikle Gezi Direnişi'nden başlayarak kentsel dönüşüm, politik çatışmalar, yaratıcı üretim modelleri, jeopolitik öncelikler ve umut temaları altında toplanan işlerle İstanbul hakkında kimi tespitler yapmayı amaçlıyordu. İstanbul'u "...sermayeyle ittifak halindeki otoritenin siyasi iradesi ile yaratıcı toplulukların sosyal faydayı savunma direnişi arasındaki çatışmanın yönlendirdiği büyük bir kentsel ve toplumsal mutasyon laboratuvarı" olarak tanımlayan sergi, "dünyanın bugün nasıl değiştiğini gözlemlemek için şehrin çağdaş yaratımlarının dinamik gerçekliğini somutlaştıran dinamik ve karmaşık bir sistem" oluşturmayı amaçlıyordu.⁽⁵⁾

2021 sonbaharında Sabancı Müzesi'nde açılan *Dün Bugün İstanbul*, müzenin de bağlı olduğu Sabancı Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan sanatçı Murat Germen'in çağrısıyla, üniversiteden yolu geçmiş 22 sanatçının İstanbul'a dair durum tespitlerini içeren çalışmalarından oluşuyordu. Fotoğraf dışında farklı mecralarda üretimleri bir

Sakıp Sabancı Müzesi'ndeki *Dün Bugün İstanbul* sergisinden, Cemre Yeşil Gönenli, *Hayal & Hakikat* (2020) ve Ege Kanar, *Vasita* (2021), 2021 Enstalasyon fotoğrafı: Murat Germen
From the exhibition *Past Present Istanbul*, Cemre Yeşil Gönenli, *Hayal & Hakikat* (2020), and Ege Kanar, *Vasita* (2021) at Sakıp Sabancı Museum, 2021
Installation photograph: Murat Germen

who interpreted current day Istanbul from their own perspectives alongside Bieke Depoorter, the Belgian member of Magnum Photos, with works produced specially for the exhibition. In addition to works by photographers, Ayşe Erkmen, Sophie Calle and Kasper Bosmans also participated with installations.⁽⁴⁾

Setting out from the socio-political context of Istanbul, one of the most interesting recent exhibitions on the city, *Istanbul: Passion, Joy, Fury* also dates back to 2015. Prepared for MAXXI in Rome by a curatorial team consisting of Hou Hanru, Ceren Erdem, Elena Motisi and Donatella Saroli, the exhibition featured works by more than 40 artists. The exhibition aimed at making observations about the city with works gathered under the themes of urban renewal, political conflict and innovative models of production, geopolitical urgencies and hope, especially starting with the Gezi Resistance. Describing Istanbul as "a major laboratory of urban and social mutation driven by the confrontation between the political wills of the authority in alliance with the capital and the resistance of the creative community in defence of social good", the exhibition aimed to form "a dynamic and complex system incarnating the dynamic reality of contemporary creations of the city so as to observe how the world is changing today."⁽⁵⁾

Joseph Philibert Girault de Prangey
Theodosius Dikilitaşı,
Hippodrom, 1842-1844
Kaynak: Bibliothèque
nationale de France, Rés.
Eg7-746
The Obelisk of Theodosius,
Hippodrom, 1842-1844
Source: Bibliothèque
nationale de France, Rés.
Eg7-746

araya getiren *Dün Bugün İstanbul* “çevre, hayvan popülasyonu, kentsel dönüşüm, toplumsal yaşam, tarihi mekânlar, su kaynakları, ulaşım ve ütopya / distopya kavramlarının da aralarında bulunduğu temalar ışığında, kent dinamiklerine dair yorumlar içeriyordu.”⁽⁶⁾

Yine aynı tarihlerde, Yapı Kredi Kültür Sanat'ta açılan *Burası* sergisi ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kent Koleksiyonları ve Atatürk Kitaplığı Arşivleri'nden yapılan bir seçkiyi güncel sanat işleriyle Kevser Güler'in küratörlüğünde buluşturup “İstanbul'da güncel ve tarihsel olarak doğanın ve çevrenin kavranma biçimlerine, temsil tarzlarına eğilerek” izleyicilerin kent ve ekoloji perspektifinden İstanbul'u yeniden değerlendirmesini amaçlıyordu. “Yalnızca insanların değil, insanlarla bu alanı paylaşan canlı ve cansız tüm varlıkların etkileşimleriyle üretilen kent mekânında adalet tartışmasını kültür ve sanat yapıtlarıyla yeniden katetmeye yönelik” *Burası*, “bunu yaparken de kent yaşamının maddesel, mekânsal, ideolojik süreçlerden nasıl etkilendiğini irdeleyen imgelere ve tartışmalara bakmayı öneriyordu.”⁽⁷⁾

Yukarıdaki yakın dönem birkaç örnekten de görüldüğü üzere İstanbul, sanatçıların ve sanat profesyonellerinin gündeminden hiçbir zaman düşmeyen, sürekli yeni bakış açılarıyla değerlendirilip işlenen bir “cevher”. Ve bu işleniş sadece güncel sanat alanıyla sınırlı değil, edebiyattan sinemaya,⁽⁸⁾ müzikten sahne sanatlarına her alanda bu örnekleri artırmak mümkün. Ama daha fazla dağılmadan fotoğrafa ve *Zamane İstanbulları*'na dönelim...

İstanbul'un fotoğrafçıları, fotoğrafçıların İstanbul'u

İstanbul, fotoğrafın ilk dönemlerinden itibaren çokça fotoğraflanmış bir kent. Hatta öyle ki çeşitli dönemlerde adı İstanbul'la birlikte anılan fotoğrafçılar bile olmuş: Abdullah Biraderler'den Hilmi Şahenk'e, Ara Güler'den Arif Aşçı'ya kadar

Held at the Sabancı Museum in the fall of 2021, *Past Present İstanbul* was an exhibition realized upon Murat Germen's invitation, who is also an artist and academic at Sabancı University which the museum is affiliated to. It featured works by 22 artists whose paths had crossed sometime at Sabancı University, in which they reflected on the current situation of İstanbul. Bringing together productions in media different to photography, *Past Present İstanbul* involved “interpretations of the city dynamics in light of themes such as the environment, animal population, gentrification, social life, historical sites, water resources, transportation and utopia/dystopia.”⁽⁶⁾

The exhibition titled *This Place* held at Yapı Kredi Culture and Arts, brought together contemporary artworks with a selection from the İstanbul Metropolitan Municipality City Collections and Atatürk Library Archives. The exhibition curated by Kevser Güler “leans towards the ways of perceiving nature and the environment in İstanbul both in its contemporary and historical forms,” aspiring to encourage the audience to re-evaluate İstanbul from the landscape of the city and ecology. *This Place* invites us to “revisit discussions of justice in urban spaces that are created not only by the people but also by the interaction of all entities, living or not, sharing this space, through cultural artifacts and artworks” while also proposing “to look at the discourse which investigates the effects of material, spatial and ideological processes on urban life.”⁽⁷⁾

Some of these recent examples demonstrate that İstanbul never falls off the agenda of artists and art professionals; it is a ‘gem’ that is constantly scrutinized and tackled with within perspectives. This process is not only limited to contemporary art as it is possible to recite examples in each field from literature to cinema,⁽⁸⁾ and from music to performing arts. But let's return to photography and *İstanbuls Today* without further ado...

adını sayamayacağımız kadar pek çok fotoğrafçı, ürettikleri onca iş arasında en çok İstanbul fotoğraflarıyla biliniyor.

İstanbul'un görsel olarak yoğun bir şekilde belgelenmesinin, Joseph-Philibert Girault de Prangey'in fotoğrafın icadının dört yıl sonrasına denk gelen 1843 tarihli ilk İstanbul dagerotiplerinden itibaren başladığını söyleyebiliriz. On dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarındaki bu yoğun belgelemenin iki temel bileşeni var. Bunlardan ilki, bu yeni buluşun imkânlarını kullanmak için İstanbul'a gelen oryantalist ve batılı gezginler. Diğeri ise teknoloji ve temel bilimlerle kuvvetli bir ilişkisi olan, bir kısmı yurtdışında eğitim görmüş, kentin Ermeni, Rum ve Levanten azınlığı tarafından kurulan fotoğraf stüdyoları.⁽⁹⁾ Osmanlı İmparatorluğu'nda, fotoğraf stüdyolarının imparatorluğun çeşitli büyük şehirlerine dağıldığı doğrusu da İstanbul'un imparatorluk içindeki önemiyle de orantılı olarak ağırlıklı İstanbul'da buldukları unutulmamalı. Bu öncü isimlerin meraklı ve tutkulu yaklaşımıyla ortaya çıkan fotoğraflar, hem kentin peyzajı hem de insanlarına ilişkin benzersiz örnekler olmaları açısından o günkü İstanbul'a dair önemli belgelerdir. Bu kişisel çabaların yanı sıra Osmanlı'nın modernleşme sürecinin kayıt altına alınmasını isteyen dönemin iktidarının fotoğrafın belge özelliğini kullanma konusundaki öngörüsü de bu yoğun belgelemenin nedenlerinden biridir.⁽¹⁰⁾

İstanbul'un yoğun olarak fotoğraflandığı bir başka dönem ise kentin büyük bir değişim içerisinde olduğu 1950'ler olur. Ellili yıllar, Osmanlı'dan bu yana gelen yaşam kültürünün izlerine halen rastlanıldığı ama hızlı nüfus artışıyla bu kültürün değişim baskısı altında olduğu yıllardır. Gerek II. İkinci Dünya Savaşı sırasında azalan nüfusun kente geri dönmeye başlaması gerekse sanayileşmenin de etkisiyle hızlanan köyden kente göç, İstanbul'un çehresinde kökten bir değişimin tetikleyicileri olur. Bunu fark eden fotoğrafçılardan Ara Güler, en bilinen fotoğraflarını o dönemki değişen ve kaybolan İstanbul'u belgeleyerek

The photographers of Istanbul and the Istanbul of photographers

Istanbul is a city that has been photographed many times since the early days of photography. In fact, there have even been photographers whose names had been associated with Istanbul at various occasions: Many photographers, such as Abdullah Frères, Hilmi Şahenk, Ara Güler and Arif Aşçı, are best known for their Istanbul photographs among all their other works.

It is possible to mention that the intense visual documentation of Istanbul began with the first Istanbul daguerreotypes of Joseph-Philibert Girault de Prangey dating back to 1843, only four years after the invention of photography. This intense documentation of the late 19th and early 20th centuries has two key components: The first of which is the western orientalist travelers who came to Istanbul to make use of the possibilities of this new invention. The other is the photography studios established by the city's Armenian, Greek and Levantine minorities, who had a strong relationship with technology

Ara Güler, Kumkapı, 1950
Ara Güler Müzesi izniyle
Courtesy of the Ara Güler
Museum

Selahattin Giz, Karnaval Mevsimi, Tatavla (Kurtuluş) Panayırı, 1930
Kaynak: Suna ve İnan Kırac Vakfı Fotoğraf Koleksiyonu
Selahattin Giz, Carnival Season, Tatavla (Kurtuluş) Fair, 1930
Source: Suna and İnan Kırac Foundation Photography Collection

oluşturur. Kısmen bilgiye ve gözleme, kısmen de hislere dayalı bu belgeleme tutkusunu, yok olmakta olan bir kültürün izlerini süren Ara Güler'in hepimizin aşına olduğu klasik İstanbul fotoğraflarının ortaya çıkmasına vesile olur. Güler, hem kentteki yaşam ve sokak kültürünü yansıtan tekil fotoğrafları, hem kadim mimarinin unsurlarına da yer veren şehir silüetleri, hem de insanın kentle ilişkisini yoğun bir biçimde işleyen foto-röportajlarıyla yitip gitmekte olan İstanbul'u kayıt altına alan en önemli isimdir.

"İstanbul'un Gözü" diye de anılan Ara Güler, aktif çalışma dönemi itibarıyla, özellikle yurt dışında, İstanbul denince akla ilk gelen fotoğrafçı olsa da, öncesinde ve sonrasında, doğrudan ya da dolaylı olarak, kariyerlerinin büyük bir bölümünde veya proje bazlı olarak İstanbulla ilgili çalışan fotoğrafçılardan bazılarını da burada kısaca anmadan geçmeyelim. Tabii ki İstanbul'u konu edinen fotoğrafçıların sadece bu isimlerle sınırlı olmadığını notunu da düşerek...

Selahattin Giz ile başlayalım. Cumhuriyet Gazetesi'ne bağlı olarak çalışan basın fotoğrafçısı Giz, (1914-1994) basın fotoğraflarının haricinde özellikle otuzlu yıllardan ellili yılların ortalarına kadarki dönemde çektiği, Beyoğlu ağırlıklı olmak üzere İstanbul'daki yaşamı yansıtan siyah beyaz fotoğraflarıyla bilinir. Demir Özlü, *Beyoğlu 1930*

and basic sciences, and some of whom were educated abroad. (9) Although photography studios during the Ottoman Empire were scattered around major cities, most of them were located in Istanbul due to its significance for the Empire. The photographs that emerged from the curious and passionate approach of these pioneers are important documents on Istanbul's past as unique examples of both the city's landscape and its people. In addition to such personal efforts, the foresight of the government in desiring to document the modernization of the Ottoman using of photography is another explanation for this intense documentation.⁽¹⁰⁾

Istanbul was photographed as intensely as this during the 1950s, when the city was going through major changes. During the 1950s, traces of the culture of life of Ottoman life were still apparent, but were also under the pressure of change due to rapid population growth. The population that had left the city during World War II was returning and migration from villages to cities that grew as a result of industrialization also triggered a radical change in the face of Istanbul. One of the photographers who was quick to notice this change was Ara Güler, who created his best-known photographs by documenting the changing and disappearing Istanbul of the time. This passion for documenting, partly based on knowledge and observation and partly on feelings, led to the emergence of Güler's classic Istanbul photographs that followed the traces of a vanishing culture which we have all grown familiar to. Güler is the most important name to record the vanishing Istanbul with his singular photographs reflecting the life and street culture of the city, his city silhouettes with elements of ancient architecture and photo-reportages that intensely deal with the relationship between the people and the city.

Although Ara Güler, the "Eye of Istanbul," is the first photographer that comes to mind when Istanbul is mentioned especially internationally

kitabının önsözünde Giz'in fotoğraflarındaki İstanbul'u şöyle betimler: *"Bu fotoğraflar bir dönemde yaşanmış olan bir uygarlığın görüntülerini yansıtıyor. 'Batı uygarlığı' ya da 'Batı taklidi' diyenlerin sayısı az değil. Hayır, ta kendisi, uzantısı. Hatta bu kentten aldıklarıyla sonsuz bir renkliliğe ulaşmış. Renk renk açılan bir kaleydoskop."*⁽¹¹⁾

Giz'le yakın tarihlerde üretim yapan Hilmi Şahenk (1903-1972) de, 1928 yılında başladığı basın fotoğrafçılığını dönemin önde gelen gazetelerinde icra ettikten sonra ellili yılların sonunda İstanbul Belediyesi Fotoğrafhanesi'ni kurar ve 1970 yılına kadar İstanbul'un değişen yüzünü fotoğraflamaya odaklanarak belediye için önemli bir arşiv hazırlar.⁽¹²⁾

Çıkış noktaları İstanbul veya İstanbulluları belgelemek olmasa da bugünden baktığımızda üretimleriyle bunu fevkalade bir şekilde gerçekleştirmiş olan, pratikleri ve yaklaşımları çok farklı iki stüdyo fotoğrafçısını da analım: Foto Galatasaray (Maryam Şahinyan) ve Stüdyo Osep (Osep Minasoğlu). 1935-85 yılları arasında İstanbul'un en kozmopolit semtlerinden Galatasaray'daki yeri birkaç kez değişen stüdyosunda fotoğrafçılık yapan Şahinyan, elli yıl boyunca, çektiği (çoğunluğu gayrimüslim) sıradan insanların portreleri, aile fotoğrafları, çocuk fotoğrafları, vb. ile aslında hiçbir sosyolojik amaç gütmeyen İstanbul'un ve İstanbulluların demografik ve sosyo-kültürel değişimine tanıklık eder. 50'li yıllardan 2010'lara dek uzanan inişli çıkışlı fotoğraf kariyerinde pek çok ilke imza atan, kentin en büyük fotoğraf laboratuvarlarından birine sahipken ardı ardına gelen talihsizlikler sonucu iflas eden, özellikle 60'ların başından 80'lerin sonuna kadarki dönemde ağırlıklı Yeşilçam yıldızları ve tiyatro

due to his active working period, let's also briefly mention some other photographers who came or after him, who have also worked on Istanbul. We should, of course, also note that these names are not the only photographers who worked on Istanbul...

Press photographer Selahattin Giz (1914-1994), who worked for Cumhuriyet Newspaper, is known, additionally to his press photographs, for his black and white photographs, which were captured during the 1930s up until the mid-1950s, reflecting the life in Istanbul and mainly in Beyoğlu. In the preface to his book *Beyoğlu 1930*, Demir Özlü describes the Istanbul in Giz's photographs by stating that they "reflect the images of a civilization that had lived for a period. There are a number of those who call it 'Western civilization' or 'imitation of the West'. No, it's exactly that, an extension of that. He achieved an endless spectrum of colors with what he got from the city. A kaleidoscope of colors."⁽¹¹⁾ Hilmi Şahenk (1903-1972), who created works around the same dates as Giz, worked as a photographer for the leading newspapers of the period from 1928 onwards. He later founded the Istanbul Municipality Photography Center at the end of the 1950s, and continued to photograph the changing face of Istanbul until 1970, concentrating on preparing an important archive for the municipality.⁽¹²⁾

Let's also mention two studio photographers with very different practices and approaches, who, even though their starting point was not to document Istanbul or Istanbulites, have achieved

(Sol) Osep Minasoğlu, Beyoğlu, Eylül 1976
Kaynak: Osep Minasoğlu Arşivi, Stüdyo Osep, İstanbul.

Tayfun Serttaş'ın izniyle
(Left) Osep Minasoğlu, Beyoğlu, September 1976
Source: Osep Minasoğlu Archive, Stüdyo Osep, İstanbul.
Courtesy of Tayfun Serttaş

(Sağ) Maryam Şahinyan, Beyoğlu, Mayıs 1961
Kaynak: Maryam Şahinyan Arşivi, Foto Galatasaray, İstanbul.

Tayfun Serttaş'ın izniyle.
(Right) Maryam Şahinyan, Beyoğlu, May 1961
Source: Maryam Şahinyan Archive, Foto Galatasaray, İstanbul.
Courtesy of Tayfun Serttaş

oyuncularının portre fotoğraflarını çeken, filmlerde set fotoğrafçılığı yapan Minasoğlu da -belirli bir kesme odaklansa da- fotoğraflarıyla İstanbul ve İstanbulluların yakın tarihini kayıt altına alır.⁽¹³⁾

Zamanda ileri sarıp daha yakın döneme geldiğimizde,⁽¹⁴⁾ Engin Özendes'in küratörlüğünde Türkiye ve Yunanistan'dan beşer fotoğrafçının bir sanatçı değişim programı kapsamında birbirlerinin kentlerindeki günlük yaşamı fotoğrafladıkları *Merhaba Atina Here İstanbul* (2000) projesi; Sitki Kösemen'in Beyoğlu'nun kozmopolit yapısını oluşturan insanların portreleri ve Beyoğlu'ndan çeşitli detaylara yer veren fotoğraflarını bir araya getiren *Beyoğlu, Ben* (2001) kitabı; Ergün Turan ve Süreyya Yılmaz Dernek'in, İstanbul'da uzun süre yaşayan alüminit fotoğraf geleneğinden de esinlenen, bir kasnakla taşınan ama kadrajda arka planın da çok az görüldüğü bir perde önünde İstanbul'un farklı yerlerinde yüzlerce kişinin portresini çekerek bir İstanbullu portresi oluşturmaya çalıştıkları *Biz* (2002); Dora Günel ve

Sitki Kösemen, Şapkacı, Beyoğlu, Ben serisinden, 2001
"1955'ten bu yana ismarlama şapka yapıyoruz. Şapka giymek şıklıktır, eldiveniyle. Şimdi çok az yerde giyilebiliyor ancak nikahlarda, barmitzvalarda, düğünlerde."
Sanatçının izniyle
Sitki Kösemen, Hatmaker, From the series *I, Beyoğlu*, 2001
"We have been making handmade hats on order since 1955. Wearing a hat together with the gloves is elegance. These days hats are worn on very seldom occasions, mostly in the barmitzvahs and weddings."
Courtesy of the Artist

this in an extraordinary manner: Foto Galatasaray (Maryam Şahinyan) and Studio Osep (Osep Minasoğlu). Having worked as a photographer in various studios around Galatasaray from 1935 to 1985, one of the most cosmopolitan districts of Istanbul, Şahinyan took portraits of ordinary people (mostly non-Muslims), family and children's photographs, etc., for fifty years. Captured without any sociological ambitions, these photographs became witnesses to the demographic and socio-cultural transformation of Istanbul and its inhabitants. Having achieved many firsts in his tumultuous photography career spanning from the 1950s to the 2010s, with one of the largest photography laboratories in the city that went bankrupt as a result of a series of misfortunes, Minasoğlu, especially from the early 1960s to the end of the 1980s, took portraits of mainly Yeşilçam stars and theater actors, and worked as a set photographer for films. Although focusing on certain walks of life, his photographs also recorded a recent history of Istanbul and its inhabitants.⁽¹³⁾

When we fast forward to a more recent time,⁽¹⁴⁾ these are some of the works come to mind: The project *Merhaba Atina Here İstanbul* (2000), curated by Engin Özendes, in which five photographers each from Turkey and Greece photographed everyday life in each other's cities as part of an exchange program; Sitki Kösemen's book *I, Beyoğlu* (2001), bringing together Kösemen's portraits of the people who make up the cosmopolitan structure of Beyoğlu along with photographs of various details around the area; Ergün Turan and Süreyya Yılmaz Dernek's *Biz* (2002), a project inspired by the aluminite photography tradition that has lingered in Istanbul, in which the two are trying to conceive an account of Istanbulites by taking portraits of hundreds of people in different parts of the city in front of a screen carried with a hoop, where the background is also visible in the frame; Dora Günel and Kemal Cengizkan's long-term project, *İçkalpakçı Çıkmazı: Monograph of a Dead-end Street* (2002), carried out with three sociologists

Kemal Cengizkan'ın geçmişi Bizans dönemine kadar uzanan ve tarihi yarımada da yer alan eski bir İstanbul semti olan Samatya'nın bir çıkmaz sokağında üç sosyologla birlikte yürüttükleri, sosyo-ekonomik, kültürel ve demografik çıktılarıyla da önemli, uzun soluklu projeleri *İçkalpakçı Çıkmazı: Bir Sokağın Monografisi* (2002); Serkan Taycan'ın İstanbul'un meydanları üzerinden kentin kolektif hafızasının kaydını tutan ve kamusal alanın iktidarlar tarafından nasıl şekillendirildiğine dair çalışması *Agora* (2014); Cemre Yeşil ve Maria Sturm'un coğrafi konumu nedeniyle kuşların göç yolları üzerinde olan İstanbul'daki -kentin kuzeyindeki mega projeler ve AB uyum sürecindeki yeni yasalaşmalar nedeniyle yok olma tehlikesi yaşayan-kuşçuluk kültürüne odaklanan çalışmaları *Kuşların Hatırına* (2015); Ahmet Polat'ın Gezi Direnişi'nden sonra kentin değişmekte olan ruh halini ve kentin geleceğe dair barındırdığı nüveleri resmetmeye odaklandığı *A Bridge Too Far* (2016); İstanbul'da doğup büyüyen ama uzun süre Antalya'da yaşadığıktan sonra 2002'de kente geri dönen Timurtaş Onan'ın, bu geri dönüşünün ardından o günden bu yana adeta büyük bir özlemle yaptığı ve kitaplaştırdığı çalışmaları (*İstanbul Zamansız* isimli kitabı 2022 yılında yayımlandı) aklımıza ilk gelenler arasında.

İstanbul üzerine çalışan isimleri düşünürken İstanbulla ilgili çeşitli meseleleri ve toplumsal olayları aktif oldukları 2003-2021 yılları arasında yoğun olarak kayıt altına alan NarPhotos'tan

in a dead-end street in Samatya, an old district on Istanbul's historical peninsula dating back to the Byzantine period and important with its socio-economic, cultural and demographic outcomes; Serkan Taycan's work, *Agora* (2014), which records the collective memory of the city through the squares in Istanbul and examines how public spaces are shaped by governments; Cemre Yeşil and Maria Sturm's work *For Birds' Sake* (2015), focusing on birding culture in Istanbul which is under the danger of extinction due to mega projects in the north with the city's geographic location being on the migration routes of birds and due to new legislations in the EU harmonization process; Ahmet Polat's *A Bridge Too Far* (2016), focusing on portraying the changing mood of the city following the Gezi Resistance and the seeds it has for the future; the works of Timurtaş Onan, who was originally born and raised in Istanbul, but after living in Antalya for a long time, returned to the city in 2002 with great longing and published several books on Istanbul (his book titled *Istanbul Timeless* was published in 2022).

While considering some of the names working on Istanbul, we should also mention NarPhotos, who intensely recorded various issues and social events related to Istanbul from 2003-2021 when they were active. Especially their *Million Dollar View* about the urban transformation in the peripheries of Istanbul, is worth mentioning on

(Sol) Cemre Yeşil & Maria Sturm, *Kuşların Hatırına* serisinden, 2015
Sanatçıların izniyle
(Left) Cemre Yeşil & Maria Sturm, From the series *For Birds' Sake*, 2015
Courtesy of the Artists

(Sağ) Serkan Taycan, *Agora #04, Taksim Meydanı*, 2014
Sanatçı ve Versus Art Project'in izniyle
(Right) Serkan Taycan, *Agora #04, Taksim Square*, 2014
Courtesy of the Artist and Versus Art Project

Saner Şen / NarPhotos,
Milyonluk Manzara
serisinden, 2013
Sanatçı ve NarPhotos'un
izniyle
From the series *Million
Dollar View*, 2013
Courtesy of the Artist
and NarPhotos

da bahsetmeden olmaz. Özellikle İstanbul'un çeperlerindeki kentsel dönüşüm ile ilgili yaptıkları *Milyonluk Manzara*, bu minvalde tek başına anılmaya değer. "Kentsel dönüşüm kenti nasıl dönüştürüyor, neye dönüştürüyor? Kentsel dönüşümün ortaya çıkardığı manzara nedir?" sorularının peşinden giden kolektif üyelerinin fotoğrafları, akademisyenler, mimarlar, gazeteciler ve edebiyatçıların kaleme aldıkları metinlerle birlikte 2013'te kitaplaştırılmıştı.⁽¹⁵⁾

Burada sözü edilebilecek daha pek çok fotoğrafçı ve iş var ama bu metnin aslı işlevi bunları listelemek değil. Bu nedenle son olarak, zamanı biraz geri sarıp, Akademi'deki öğretim hayatından başlayarak uzun süre İstanbul'da yaşayan ve İstanbul fotoğrafları kariyerinde önemli bir yer tutan Arif Aşçı'nın adını anarak bitirelim. İstanbul üzerine çalışmaları, doksanlı yıllardaki 35 mm siyah beyaz sokak fotoğraflarıyla başlayan 2000li yılların başında ise önce siyah beyaz sonra da renkli panoramik İstanbul fotoğrafları üreten Aşçı, ellili yıllarda Ara Güler'in yaptığına benzer bir şekilde, yine çehresi değişmekte olan İstanbul'u hem her daim hareketli merkezi hem de nispeten gözden düşmüş uzak semtleriyle kayıt altına almıştı.

its own. The photographs taken by members of the collective, who contemplated the answers to; "How does urban transformation transform the city, what does it transform it into? What is the landscape created by urban transformation?" which was published in a book in 2013, along with texts by academics, architects, journalists and writers.⁽¹⁵⁾

There are many more photographers and works that could be mentioned, but the primary function of this article is not to list them all so let's rewind and conclude by mentioning Arif Aşçı, who, since the beginning of his scholarly life at the Academy, had lived in Istanbul for a long time and whose photographs of Istanbul have an important place in his career. Aşçı, whose work on Istanbul began with 35 mm black and white street photographs during the 1990s, went on to produce initially black and white, and then color panoramic Istanbul photographs in the early 2000s. Much like what Ara Güler had done in the 1950s, Aşçı also recorded a transforming Istanbul with a focus on its bustling center as well as the relatively discredited remote neighborhoods.

Why another Istanbul exhibition?

Istanbul resembles a big penetrating organism that current administrations want to continually grow with great appetite, that is gradually breaking apart from its past while exploiting the opportunities of the settlements around it. The beginning of this cancerous formation goes back to the late 80s and early 90s. The political and social change experienced around the world during those years, the increase in globalization and the rapid development in communication opportunities paved the way for more attempts to make use of Istanbul's blessings, which was regarded as Turkey's greatest value. As a result, the population, which was 5 million in 1980 had officially exceeded 16 million in the 2020s, and it is possible to say that this number has neared 20 million with the

Neden yine bir İstanbul sergisi?

İstanbul, mevcut yönetimlerin büyük bir iştahla büyümeye devam etmek istedikleri, geçmişle bağını giderek koparan ve etrafındaki yerleşimlerin olanaklarını da sömüren büyük bir istilacı organizmaya benziyor. Bu kanserli oluşumun miladı 80'li yılların sonu, 90'lı yılların başına kadar gidiyor. O yıllarda dünyada yaşanan siyasi ve toplumsal değişim, küreselleşmenin artması ve iletişim olanaklarındaki hızlı gelişme, Türkiye'nin en büyük değeri olarak görülen İstanbul'un nimetlerinden daha fazla yararlanılmaya çalışılmasının kapısını daha da açtı. Sonuç olarak 1980'de 5 milyon olan nüfus, 2020'li yıllarda resmi olarak 16 milyonu geçmiş durumda -ki yine bu dönemde karşımıza çıkan gayri resmi nüfus olgusuyla bu rakamın 20 milyonu aştığını da söylemek mümkün. Nadide bir mücevher gibi korunması gereken kentsel alanlar, bu değişim baskısıyla birlikte giderek artan bir biçimde kullanıma açıldı. İstanbul Havalimanı, 3. köprü ve Kuzey Marmara Otoyolu'nun yapımıyla tahrip edilen İstanbul'un en değerli doğal rezerv alanlarından olan Kuzey Ormanları bölgesi; kent içinde daha önceden endüstriyel alanlar olarak kullanılmış olan Haliç'in kuzeyindeki ve Tophane bölgesindeki liman ve antrepoların yerine yapılan, yoğun yapılaşmaya ve kamunun sınırlı kullanımına açılan ticari alanlar;

unofficial population phenomenon that emerged around the same time. Urban areas that require as much protection as a precious jewel, have been increasingly expanded for use under this pressure of change. The Northern Forests region, one of the most valuable natural reserves of Istanbul was destroyed for the constructions of Istanbul Airport, the 3rd bridge and the Northern Marmara Highway; commercial areas built in place for the ports and warehouses on the north of Haliç and Tophane which had previously been used as industrial sites but has now opened up to intense construction and limited public access; the bulkhead line of Yenikapı located in the historical peninsula of Istanbul; Yassıada, which has an important place in the political consciousness of the country and whose proportionally wide green areas were destroyed while it was transformed; the military areas that, even if the public could not access them, had been protected as green areas for their potential to become important public spaces in the future, and which are now being transformed into housing areas for high income groups, are some of the urban spaces that should have been protected but instead have been opened up to planned yet unplanned use.

Arif Aşçı, İstanbul, 2009
Sanatçı ve Millî Reasürans
Sanat Galerisi'nin izniyle
Courtesy of the Artist and
Millî Reasürans Art Gallery

İstanbul'un tarihi yarımadasında oluşturulmuş Yenikapı dolgu alanı; ülkenin politik hafızasında önemli yeri olan ve dönüştüğü haliyle o hafızayı silip içindeki orantısız geniş yeşil alanları yok edilen Yassıada ve kamu ulaşımına da yeşil alan olarak korunduğu için gelecekte önemli kamusal alanlara dönüşme potansiyeli olan ama zamanla yüksek gelir grubuna yönelik konut alanlarına dönüştürülen askeri bölgeler korunması gerekirken planlı ama plansız bir şekilde kullanıma açılan bu kentsel alanlardan bazıları.

Coğrafyası itibarıyla hassas bir ekolojiye ve önemli bir biyoçeşitliliğe sahip olan İstanbul, son çeyrek yüzyılda artan rant baskısıyla bu çeşitliliğini hızla yitirmeye başladı. Yaşanmakta olan bu hızlı değişim, ekolojik, kentsel planlama ve insani açılardan başta olmak üzere yerleşim, ulaşım, temiz hava, kültürel haklar gibi alanlarda yaşanan sorunlar itibarıyla İstanbul'u pek kırılgan bir hale büründürdü.

Yine de tüm bunlara rağmen İstanbul'u sadece olumsuzluklarla birlikte anmak ve bu yönlerini öne çıkarmak da haksızlık ve eksik olur. Aslına bakarsanız İstanbul, Türkiye'nin çeşitliliğini yansıtmakla kalmaz, daha da fazlasıdır. Metropolitan yapısı giderek genişleyen İstanbul, çok uzun zamandır daha önce var olanlara ek olarak farklı alt kültürlerle kucak açıyor ve onlar için nispeten daha rahat yaşanılabilir yerlerden biri haline geliyor. Sokak kültürünün artması, eğitim için kente gelenlerin kalmaya devam etmesi, ülkenin geneline göre daha özgürlükçü buldukları ve kendi olabileceklerine inandıkları için İstanbul'a gelip yerleşenler, kültür turizminde giderek artan önemi nedeniyle kente gelen turistlerin artması, küreselleşme nedeniyle -son yıllarda azalsa da- yurtdışından gelip kente yerleşenler ve çeşitli nedenlerle buraya gelen sığınmacılar, kentin yeni kültürel zenginlikleri olarak dikkat çekiyor.

Bu kültürel zenginliğin yanı sıra Türkiye'de son yıllarda gelişmekte olan sivil toplumun ve örgütlenmelerin merkezi de olan İstanbul, çeşitli dayanışma pratiklerinin gelişmesine, hak arayıcıların sivil alanda var olabiliş kendi gündemlerini yaratmasına ve tüm bunların genel politikayı etkilemesine yol açma potansiyeliyle de gündemden düşmeyen bir kent.

İstanbul, with a sensitive ecology and significant biodiversity due to its geography, began to lose this diversity rapidly with increasing pressure for revenue throughout the last twenty-five years. This rapid change has made Istanbul very fragile from the issues experienced in areas such as settlement, transportation, clean air and cultural rights, especially in ecological, urban planning and humanitarian aspects.

However, despite all this, it would be unfair and incomplete to only mention and highlight such negative aspects of Istanbul. In fact, Istanbul not only reflects the diversity of Turkey, it surpasses it. Istanbul, with an ever expanding metropolitan structure, in addition to those who have lived in the city for a very long time, embraces different subcultures and is becoming one of the relatively more comfortable places for them to exist. The growth of street culture, people coming to the city for education and deciding to stay, those who come and settle in Istanbul because they find it more liberal than the rest of the country and believe they can be themselves here, the increase of tourists coming to the city due to its increasing importance in cultural tourism, people coming from abroad and settling as a result of globalization (although this has decreased in recent years), and refugees coming here for various reasons are amongst the new cultural riches of the city.

In addition to this cultural abundance, Istanbul, as the center of civil society and organizations that have been flourishing in Turkey over recent years, is a city that remains on the agenda with its potential to develop various practices of solidarity, to allow activists to create their own agenda by being present in the civil sphere and to cause all of these to affect the general politics.

The subjects, photographers and writers of *Istanbuls Today*

İstanbul, which is on the critical threshold between continuing to grow in a chaotic manner and being a habitable, people-oriented city with

Zamane İstanbulları'nın meseleleri, sanatçıları ve yazarları

Kaotik bir biçimde büyümeye devam etmek ile kentsel meselelerin çözümüne yönelik yeni yaklaşımlarla yaşanabilir, insan odaklı bir kent olma arasındaki kritik eşikte olan İstanbul'da, özellikle son 15-20 yıldır dünyayla daha fazla iletişim halinde olan bağımsız bir fotoğrafçı kuşağı var. Bu kuşağı bir genellemeye tutmak mümkün değilse de meraklarının peşinden gitmeleri ve kendi dillerini oluşturma gayreti içinde olmaları en belirgin özellikleri. Bu kuşak, yaşadıkları kent İstanbul'un meselelerine daha objektif bakabilen, bunları bir nostalji konusu etmeden ama dert edinerek işleyen, bireysel özellikleri öne çıkan ama kolektif çalışmaya da açık, bu sayede de birbirine çok yakın konuları birbirinden farklı yaklaşımlarla anlatarak çeşitlendirebilen fotoğrafçılardan oluşuyor. İşte *Zamane İstanbulları*, bir yandan içinde bulunduğumuz döneme dair kritik ve yaratıcı bir görsel okuma denemesi ortaya koymaya çalışırken bir yandan da İstanbul'un geldiği yol ayrımıyla yolları kesişen fotoğrafçı kuşağına dair bir keşif ortamı yaratmayı, önceki kuşaklardan güncel bakış açılarına sahip isimleri onlarla bir araya getirmeyi ve böylece bugünün fotoğrafçı çeşitliliğine dair bir saptamayı da mümkün kılmayı arzuluyor.

Fotoğrafın icadından sonra ilk seyyah fotoğrafçılardan başlayarak amatöründen foto muhabirine pek çok fotoğrafçının tutkusu, merakı ve heyecanıyla sabitlenen ve sabitlenmeye devam eden bir kentle karşı karşıyayız. Böyle olunca da pek çok ismin arşivinde İstanbul'a dair işler olması da kaçınılmaz hale geliyor. Bu noktada, İstanbul'u çalışan fotoğrafçıların *Zamane İstanbulları*'ndakilerle veya daha yukarıda isimlerini andıklarımızla sınırlı olmadığını tekrar vurgulayalım. İstanbul'a dair meseleler, kavramlar ve dönüşümleri direkt ya da arka planda konu/ dert edildiğini bildiğimiz veya çalışmalarından bir şekilde haberdar olduğumuz isimlerle yaptığımız görüşmeler ışığında şekillenen *Zamane İstanbulları*'nı kurgularken en önemli kriterlerimiz, bugünün İstanbul'unu mümkün olduğunca

new approaches to the solution of urban issues, has witnessed a generation of independent photographers who have been in increasing contact with the world in the past 15 to 20 years. Although it is not possible to generalize this generation, their most distinctive features are that they follow their curiosity and strive to develop their own language. This generation of photographers can look at the problems of Istanbul, the city they live in, more objectively, deal with these issues seriously, but without nostalgia, whose individual characteristics stand out, but who are also open to collective work, and who can thus diversify similar subjects with different approaches. So *Istanbuls Today*, while trying to present a critical and creative attempt at a visual analysis on the period we live in, also aims to create an environment of discovery for the generation of photographers whose paths cross one another at the crossroads that Istanbul is at, and to assemble them together with names from previous generations with current perspectives to be able to take a look at the diversity of photographers today.

We are faced with a city that has been fixed and continues to be fixed by the passion, curiosity and excitement of many photographers, starting from the first traveling photographers after the invention of photography leading up to amateurs and photojournalists. As such, it becomes inevitable for many to have works on Istanbul in their archives. At this point, let us emphasize again that the photographers working on Istanbul are not limited to those in *Istanbuls Today* or those we have mentioned above. The most important criterion we had while constructing this exhibition -which was shaped in the light of our meetings with people whose works directly or indirectly revolve around issues, concepts and transformations in Istanbul or whose works we all somehow know- was to be able to see/show today's Istanbul from as many different angles as possible, to open up space for recent works preferably not exhibited together as a whole, and to build a multifaceted narrative by bringing together photographers with different approaches who have been consistently working

Emin Özmen /
Magnum Photos
Gezi Direnişi, 2013
Olay serisinden,
2013-2022
Gezi Protests, 2013
From the series *Olay*,
2013-2022

farklı açılardan görebilmek/gösterebilmek, tercihen bugüne dek bir bütün olarak çok fazla sergilenmemiş yakın tarihli çalışmalara alan açmak ve ele aldıkları konuyu tutarlı bir şekilde bir süredir çalışmakta olan farklı yaklaşımlara sahip fotoğrafçıları bir araya getirip çok yönlü bir anlatı kurmaktı. Sonuç olarak İstanbul, sergideki kimi çalışmalarda kentin gündemindeki sorunlara ve dönüşümlere dair analitik, gözlemci ve araştırmacı bir bakış açısıyla yorumlanırken kimilerinde kucak açtığı yeni “göçmen”ler veya “öteki”ler aracılığıyla kimilerinde ilişkiler, arayışlar, kaybedişlerin arka planında kimilerinde de sokaklarında gerçekleşen olağanüstü tesadüfi karşılaşmalar veya absürd durumlar vesilesiyle kendine yer buldu.

Zamane İstanbulları, 11 sanatçıyı bir araya getiriyor. Bu 11 isimden ilki olan Emin Özmen’in çalışması *Olay*, hem İstanbul’un kent hafızasında hem de yakın dönem Türkiye tarihinde önemli bir mihenk taşı olan Gezi Direnişi’nden bugüne kentteki toplumsal hareketliliğin peşine düşen fotoğraflardan oluşuyor. İnsanların hakları için sokağa çıktığı, bir araya gelerek yürüdüğü, eylemlilik içinde olduklarını gösteren, bedenlerin kadrajı neredeyse tamamen kapladığı fotoğraflar bunlar. Belli bir eylemi değil de süre giden bir eylemlilik halini yansıttığı için bir döneme ışık tutuyor ve yaşanan bütün baskılara rağmen insanların kendi düşünceleri ve varlıklarıyla bir arada olabilme halini gösteriyorlar. Yüzyıllardır dünya üzerindeki en kozmopolit kentlerden biri

on their subjects for some time. As a result, some works in the exhibition interpret Istanbul from an analytical, observant and investigative lens towards the problems and changes within the city’s agenda, while in others, Istanbul finds place through the new ‘immigrants’ or ‘others’ that it embraces, in some it is in the background of relationships, pursuits and losses, and, in others, it is in the extraordinary coincidental encounters or absurd situations that take place on the streets.

Istanbuls Today brings together 11 artists.

The first of these is Emin Özmen, whose work *Olay* consists of photographs that pursue social movements in the city since the Gezi Resistance, which is an important touchstone both in Istanbul’s urban memory and in recent Turkish history. These photographs exhibit people taking to the streets for their rights, walking together, taking action, and where bodies almost completely cover the frame. Because they reflect an ongoing state of taking action rather than a specific demonstration, they shed light on a period and demonstrate how people can convene with their own thoughts and existence despite all the pressures. These photographs position Istanbul as a political struggle in the background since it is one of the cities where civil society struggle is the most intense in Turkey as it has been one of the most cosmopolitan cities in the world for centuries. Due to Özmen’s participatory approach, the photographs manage to convey the mood and the dynamism of the city. In the beginning of the article we had stated that one of the important elements of *Istanbuls Today* are the texts inspired by the works in the exhibition, written by 7 different academicians, researchers and writers who work, research, think or write fictions on the subjects touched upon. Within this context, sociologist and academician Fırat Genç, who works on urbanization, politics of space, social movements and international migration, has written “The City of Politics and Bodies in Motion”, in which he examines how the city can be interpreted within the axis of politics-as-conflict, space and body based on Özmen’s photographs.

olması nedeniyle sivil toplum mücadelesinin Türkiye’de en yoğun yaşandığı kentlerden biri olan İstanbul’u politik bir mücadele zemini olarak arka planda konumlandırarak bu fotoğraflar, Özmen’in katılımcı yaklaşımı sayesinde ortamdaki ruh halini ve kentteki bu hareketliliği izleyiciye çok yakından aktarmayı başarıyorlar. Yazının girişinde, *Zamane İstanbulları*’nın önemli unsurlarından birinin de sanatçıların işlerinden ilhamla sergide değerlendirilen konular hakkında çalışan, araştıran, düşünen veya kurmacalar yaratan 7 farklı akademisyen, araştırmacı ve edebiyatçının kaleme aldığı metinler olduğunu belirtmiştik. Bu bağlamda kentleşme, mekân politikası, toplumsal hareketler ve uluslararası göç konularında çalışan sosyolog ve akademisyen Fırat Genç, Özmen’in fotoğraflarından yola çıkarak ihtilaf-olarak-politika, mekân ve beden üçgeninde kentin nasıl anlamlandırılabilirliğini irdeleyen “Politikanın Şehri ve Hareket Halinde Bedenler” başlıklı bir metin kaleme aldı.

Yirmi yılı aşkın bir süredir, Türkiye’deki toplumsal değişimi belgeleyen bir isim olan Kerem Uzel, kentteki en sıcak gündemlerden biri olan, siyasi ve ekolojik açıdan büyük tartışma yaratan, Karadeniz ve Marmara Denizi’ni birbirine bağlayacak Kanal İstanbul projesi güzergâhında çektiği fotoğraflardan oluşan *Dönüşümü Beklemek* ile *Zamane İstanbulları*’nda yerini alıyor. Türkiye’de son çeyrek yüzyılda sayıları katlanarak artan mega projelerden biri olan Kanal İstanbul projesi, kentin ve bölgenin ekosistemini değiştirmesi, kent nüfusunun daha da artması ve pek çok canlının göç etmesine sebep olacak olması nedeniyle, tamamlan(a)masa bile geri dönüşü olmayan bir hasar bırakacak. Uzel, bu dramatik değişim öncesinde, söz konusu projenin güzergâhını, klasik belgesel fotoğraftan çağdaş belgesel fotoğrafa evrilmekte olan fotografik anlayışının ipuçlarını da barındıran bir görsellikle fotoğraflıyor. Uzel’in, toplumsal, coğrafi ve ekonomik bu katastrofiyi belgeleme dürtüsünün yanı sıra yaşadığı kente artık yabancı hisseden herkes gibi kentle kurduğu kişisel ilişkiyi de yeniden tanımlama ihtiyacından doğan bu fotoğraflarına urbanist, araştırmacı ve akademisyen Yaşar Adnan Adanalı’nın çok iyi bildiği Kuzey İstanbul’la kurduğu

Kerem Uzel, who has been documenting social change in Turkey for more than twenty years, takes his place in *Istanbuls Today with Awaiting Transformation*, a series of photographs taken on the route of the Istanbul Canal project -one of the hottest agendas in the city, that created a great political and ecological debate- which will connect the Black Sea and the Sea of Marmara. The Istanbul Canal project is one of the mega projects that has increased exponentially in the last twenty-five years in Turkey and will cause irreversible damage even if it can or cannot be completed, because it will alter the ecosystem of the city and its region, increase urban population even more, causing many living beings to migrate. Uzel photographs the route in question before this dramatic change takes place, with a visual language that contains clues of his photographic understanding which evolves from classic to contemporary documentary photography. These photographs, born out of Uzel’s urge to document this social, geographical and economic catastrophe, as well as his need to redefine his personal relationship with the city like anyone who feels stranger to the city they live in, are accompanied by an article entitled “North of Northern Istanbul”. Inspired by the personal relationship the urbanist, researcher and academic, Yaşar Adnan Adanalı has with Northern Istanbul which he knows very well, the article emphasizes the irreversible damage the Istanbul Canal project will cause and the fact that the area is a part of the city as a whole.

Of course, it is not only mega projects like the Istanbul Canal -generally located on the outskirts of the residential areas- that trigger change in the topography of Istanbul. In the middle of the city and daily life, there are also interventions that do not progress organically, and that slightly alter the urban texture and the citizens’ perception of the city. Osman Bozkurt and Ali Taptık interpret the transformation of Istanbul’s inner city topography and public spaces, the ties that Istanbulites have established with the city and the ugliness these ties entail, with an investigative approach. In trying

kişisel ilişkiden yola çıkıp buranın kentin bütünü'nün bir parçası olmasına ve Kanal İstanbul projesinin yaratacağı geri döndürülemeyecek tahribata vurgu yapan “Kuzey İstanbul’un Kuzeyi” başlıklı yazısı eşlik ediyor.

Elbette ki İstanbul’un topoğrafyasındaki değişimi tetikleyenler sadece Kanal İstanbul gibi -genelde kentteki yaşam alanlarının sınırına konuşlanan-mega projeler değil. Kentin ve gündelik yaşamın tam ortasında, genelde organik bir şekilde ilerlemeyen, kentin dokusunu ve kentlilerin kent algısını ufak ufak değiştiren müdahaleler de mevcut. Osman Bozkurt ve Ali Taptık da İstanbul’un kent içi topoğrafyasının ve kamusal alanlarının bu değişim/dönüşümünü, İstanbulluların kentle kurdukları bağları ve kurulan bu bağlardaki sakillikleri araştırmacı bir yaklaşımla yorumlayan iki isim. Son dönemde İstanbul özelinde kamusal mekânın temsiliyeti bağlamında görünenle hakikat arasındaki boşlukları, hileleri, tuzakları, fantezileri göstermeye çalışan Bozkurt, *Manzaralar* serisinde, -hem içerik hem fiziksel olarak-tablovari fotoğraflarında İstanbul’un nispeten yeni rekreasyon alanlarına, kente hakim kılınan taşra estetiğine, sürdürülebilirlikten uzak kent peyzajlarına ve bu alanlarla insanların kurdukları ilişkilere bakıyor. Taptık ise *Arazi Nostaljisi* başlıklı çalışmasında, bir dönem Osmanlı’da modernitenin merkez üssü olmuş, İstanbul’un yakın zamana kadar nispeten “doğal” kalmış ama son yıllarda hızla gelişen Kağıthane ve Şişli sınır bölgesindeki Galata, Keçi ve Cendere derelerinin etrafında orta-alt sınıfın yerleştiği mahallelerdeki yapısal dönüşümü güncel fotoğraflar, eski serilerinden bazı fotoğraflar, çeşitli kurumların arşivlerinden edindiği ve üzerinde ufak değişiklikler yaptığı haritalar gibi arşiv malzemeleri ile görselleştiriyor. Bozkurt ve Taptık’ın fotoğraflarında görünür kıldıkları boşluk, yalnızlık, tekinsizlik ve eğretilikten ilham alan sosyolog, akademisyen Biray Kolluoğlu ise “Kırk Tahayyüller” başlıklı metninde “Geçmişte kurulan hayalleri yani hâlâ şehirlere ve şehirli hayatlarımızı bakışımızı belirleyen şehirlilik tahayyülünü bir kenara bırakmanın zamanı geldi mi? Değişim bu kadar hızlı ve güçlüyken geçmişi korumaya

to show the gaps, tricks, traps and fantasies between the visible and reality within the context of the representation of public spaces in Istanbul, Bozkurt, in the series titled *Scenes*, looks at the relatively new recreational areas, the village aesthetic that dominates the city, cityscapes far from sustainability and the relationship people have with these spaces, in his painting-like -both physically and in terms of content- photographs. In *Topographic Nostalgia* comprising of recent photographs and some from older series, archival materials such as maps gathered from various institutions which are then slightly altered, Taptık illustrates the structural transformation undergone in the Kağıthane region on the borders of Şişli, an area considered to be the epicenter of modernity for some time during the Ottoman Empire and that had remained relatively ‘natural’ until recent developments – neighbouring the Galata, Keçi and Cendere streams occupied mostly by the lower middle class. Inspired by the emptiness, loneliness, uncanniness and provisional state that Bozkurt and Taptık deem visible in their photographs, sociologist and academic Biray Kolluoğlu questions our imagination of the city and city-dwelling in his text titled “Broken Visions” by asking “Is it time that we put aside the dreams we had in the past, our vision of the city and city-dwelling? When change is so fast and powerful, should we give up on trying to preserve the past?”

Ahmet Sel, one of the most experienced names among the artists in the exhibition, finds his place in *Istanbuls Today* with *At Ours*, a work produced specially for the exhibition, which deals with the issue of ‘migration’, a passionately debated agenda in both Turkey and Istanbul in recent years. Due to its demographic structure and resources, Istanbul has long been a center of attraction for both internal and external migration. The phenomenon of immigration and immigrants, which is generally brought up/ discussed in terms of social conflicts, cheap labor and economic problems, is actually an element that nourishes the cosmopolitan structure of Istanbul and increases its cultural diversity. Sel is

çalışmaktan vaz mı geçmeliyiz?” önerileri eşliğinde şehir ve şehirlilik tahayyülümüzü sorguluyor.

Sergideki sanatçılar arasındaki en tecrübeli isimlerden biri olan Ahmet Sel, son yıllarda hem Türkiye hem de İstanbul özelinde çokça tartışılan bir gündem maddesi olan “göç” meselesini ele alan ve sergi için özel ürettiği *Bizim Orada* ile *Zamane İstanbulları*'nda kendine yer buluyor. İstanbul, demografik yapısı ve sahip olduğu kaynaklar nedeniyle öteden beri hem iç hem de dış göç açısından çekim merkezi olmuş bir kent. Genelde toplumsal uyumsuzluklar, ucuz işgücü ve ekonomik sorunlar açısından gündeme getirilen/tartışılan göç ve göçmenler olgusu, aslında bir yandan da İstanbul'un kozmopolit yapısını besleyen ve kültürel çeşitliliğini artıran bir unsur. Daha çok Moskova ve Kabil'de ürettiği portre serileriyle tanınan, daha yakın dönemde ise Fransa'ya göçmüş ve orada yeni bir hayat kurmuş birinci ve ikinci kuşaktan Türkiye kökenlileri fotoğrafladığı *Demir Atanlar* başlıklı bir çalışma yapan ve kendisi de uzun yıllar siyasi göçmen olarak Fransa'da yaşamış bulunan Sel de, özellikle son 15-20 yılda, savaşlar, ekonomik zorluklar, politik baskılar, salgınlar, iklim değişikliği gibi nedenlerle İran, Kongo, Afganistan, Irak, Suriye ve Rusya gibi ülkelerden İstanbul'a yerleşmiş veya İstanbul'u yollarının üzerindeki bir durak olarak seçmiş/seçmek zorunda kalmış göçmenleri fotoğraflıyor. Tıpkı daha önceki serilerinde olduğu gibi onları yaşadıkları evlerde, çalıştıkları mekânlarda veya kent içerisinde onlar için özel bir alanda, İstanbul'daki hayatlarından ipuçları barındıracak bir kurguyla ve hikâyelerine yer vererek... Fotoğrafın toplumsal işlevine dair çalışmaları da bulunan sosyolog ve akademisyen Gamze Toksoy da, Sel'in bu fotoğraflarından yola çıkarak kaleme aldığı “Karşılaşma” başlıklı metinde, bir yandan İstanbul'un dünyanın her yerinden gelen göçmenlerin mekân tuttuğu bir kent olmasına değinirken bir yandan da fotoğrafın/medyadaki görsellerin izleyici konumundakiler ile “öteki”ler arasında bir karşılaşma anı yaratmasından ama çağdaş toplumlarda hâlâ toplumsal önyargıları ve ötekine yönelik dışlayıcı tutumları beslemede etkili bir araç olmasından halbuki temsilin ötesine

mostly known for his portrait series produced in Moscow and Kabul, while more recently he has, as a political migrant himself who lived in France for a long time, created a work titled *Dropping the Anchor*, in which he photographed first and second generation immigrants of Turkish origins in France, who have begun a new life there. In *At Ours*, Sel photographs immigrants from countries such as Iran, Congo, Afghanistan, Iraq, Syria and Russia who settled in Istanbul or have chosen/had to choose Istanbul as a pit stop as a result of wars, economic difficulties, political pressures, epidemics, and climate change especially in the past 15 to 20 years. Just like in his previous series, he captures them in their homes, at their place of work or in an area around the city that is significant to them, and with a narrative that clues from their life in Istanbul and their stories... Sociologist and academician Gamze Toksoy, who has also studied the social function of photography, wrote a text titled “Photography

Ali Taptık
***Arazi Nostaljisi* serisinden,**
2004-2022
From the series *Topographic Nostalgia*, 2004-2022

geçerek izleyici ve “öteki” arasında bir ilişki kurma potansiyelinin çok daha mümkün olduğundan bahsediyor.

“Öteki”yle karşılaşma anlarına kapı aralayan bir diğer isim ise bu kez *Zamane İstanbulları*’nın en genç katılımcısı Cansu Yıldırım. Yıldırım, uzun yıllara dayanan ve şimdiden binlerce fotoğraftan oluşan bir külliyata dönüşen *Barınak*’ta, ailelerinden veya genel anlamda toplumdaki baskı görmeden, toplumsal hiyerarşi skalasında öteki olarak etiketlenmeden, istedikleri gibi yaşayabilmek, kendileri olabilmek için İstanbul’a sığınan ama bu sığınmanın zamanla kentin belirli noktalarına sıkışma haline dönüşmesi ihtimaliyle de karşı karşıya kalan bireylerin, bir anlamda da kendi sonradan edinilmiş ailesinin yaşamına odaklanıyor. *Barınak*’ta belki İstanbul’u bire bir görmüyoruz ama çeşitliliğe/farklılıklara kucak açması, görünmez kılınmak istenen bir topluluğu işaret etmesi ve “norm”ların dışındaki olasılıklara zemin olabilmesi hasebiyle varlığını hep hissediyoruz. Beden, kent ve kültür sosyolojisi üzerine çalışan sosyolog ve akademisyen Sibel Yardımcı da, ihtimallerin çokluğuna işaret eden Yıldırım’ın fotoğraflarından hareketle, “yeni” İstanbul’da farkların çokluğu, gönül yakınlığı ve edinilmiş akrabalık ihtimallerine vurgu yapan “Başka bir kolektif düşe uyanmak” başlıklı bir metinle *Zamane İstanbulları*’ndaki yerini alıyor.

Sırada İstanbul’u bir kişisel deneyim alanı olarak ele alıp yorumlayan iki isim var: Silva Bingaz ve Kivılcım S. Güngörün. Kentle kurdukları kişisel bağı fotoğraflarına çoğu zaman üstü kapalı olsa da yansıtan bu iki isimden Bingaz, belgellikten, tanımlamaktan, olanı olduğu gibi çekmekten ve formlar içine sıkışmış güzel fotoğraflar oluşturmaktan hoşlanmayan, sezgileriyle hareket eden ve hissettiklerini izleyicilere de aksettirmeye çalışan bir fotoğrafçı. Gündelik hayatın yakıcı gerçeklerine zemin olduğu için İstanbul’u kendisi için en tehlikeli yer olarak gördüğünü söyleyen Bingaz, buna rağmen en çok da İstanbul’dan besleniyor ve İstanbul, Bingaz’ın pek çok serisinde çoğu zaman ana karakter olarak yer almasa da kimi zaman arka planlardaki detaylarda kimi

as a Space of Encounters”, based on these photographs. She mentions that Istanbul is a city where immigrants from all over the world live and proceeds to discuss how photographs/images in the media create moments of encounter between the audience and the ‘others’. Although, she finds that in contemporary societies these encounters still remain as effective tools in nurturing prejudices and exclusionary attitudes towards the ‘other’, even though the potential to go beyond representation and establish a relationship between the audience and the ‘other’ should be much more possible.

Another name that opens the door to moments of encountering the ‘other’ is Cansu Yıldırım, the youngest participant of *Istanbuls Today*. In *Shelter*, the outcome of many years and which has already grown into a corpus consisting of thousands of photographs, Yıldırım focuses on the lives of individuals who have taken refuge in Istanbul to be themselves and to live as they wish, without being oppressed by their families or the society in general, without being stigmatized as the ‘other’ within the social hierarchy scale, individuals who are also faced with the possibility of becoming cemented in certain places of the city where they have taken refuge, and in a sense, on the individuals who have become Yıldırım’s own acquired family. Even though we don’t get a clear view of Istanbul in *Shelter*, we always sense its presence because it embraces diversity and differences, points to a community that wants to be made invisible, and provides a basis for possibilities outside of ‘norms’. Sociologist and academician Sibel Yardımcı, who works on the sociology of body, city and culture, writes a text titled “Waking up to a collective dream” emphasizing the multiplicity of differences, intimacy and the possibilities of acquired kinship in the ‘new’ Istanbul, based on Yıldırım’s photographs pointing to the multitude of possibilities.

zaman fotoğrafladığı kişilerin beden dillerinde kimi zaman da fotoğrafların yüzeyine sirayet eden gerginlikte kendini var edip bu çok kişisel anlatının vazgeçilmez bir parçasını oluşturuyor. Bingaz'ın *Zamane İstanbulları*'ndaki serisi *Diplerdeki Dönüştürücü Ruh*, ağırlıklı son on senede çektiği, belki yüzeyde değil ama kentin derinlerindeki dönüşmekte olan ruhla şekillenen fotoğraflardan oluşuyor. Kâh kapalı kapılar ardındaki partilerde, kâh bir cenaze merasiminde, kâh pencereden yansıyan kendi görüntüsünde, kâh yüksek bir binadan görünen kalabalık bir sokakta içten içe kaynaklı bu ruh halinin ve Bingaz'ın İstanbulla ve umutsuzluğa direnen İstanbullularla kurduğu özel ilişkinin izlerini sürmek mümkün. Fotoğraflarında Bingaz'a kıyasla kentin çok daha görünür olduğu Güngörün ise sokak sokak dolaşarak kimi kısa bir zaman sonra yitip gidecek uçucu İstanbul parçaları toplayıp biriktiren ve bunları bir araya getirip kentle kurduğu epey karmaşık, biraz kasvetli biraz oyunbaz ama her daim merakla şekillenen ilişkiyi anlatma yolunu seçen takıntılı bir koleksiyoncu/fotoğrafçı. Her ne kadar Güngörün'ün *İmstantobul* başlığı altında topladığı fotoğrafları tek tek de bazı kelimeler/cümleler barındırsalar da bir araya geldiklerinde daha anlamlı bir hikâyeye, bir kent hikâyesine dönüşüyorlar. Bu iki fotoğrafçının işlerinin kendisine hissettirdiklerinden yola çıkarak *Zamane İstanbulları* için "Nihayetsiz Bir Varyete" başlıklı bir yazı kaleme alan, öyküleriyle tanıdığımız yazar Melisa Kesmez de "İstanbul bugün neye benzer en çok?" sorusuyla başlayarak önce imgelerden oluşan ve kat kat açılan tanıdık bir İstanbul resmediyor sonra da Bingaz ve Güngörün'ün fotoğraflarından cimbrıldıklarıyla bir İstanbul ve İstanbulluluk anlatısı kuruyor.

Benzer konular etrafında dolanan ama kendilerine has yaklaşımlarıyla bu konuları görselleştirip birbirlerinden ayrılan üç isimle sona eriyor *Zamane İstanbulları*. Ci Demi, Erdem Varol ve Ekin Özbiçer, İstanbul sokaklarında karşılaştıkları kimi sıradan kimi absürd, kimine göre olağan kimine göre olağanüstü "şey"leri bazen insanlara bazen de insanların kentte bıraktıkları izlere odaklanarak, kentle kurdukları kişisel ilişkinin birer yansıması

Next up are two names who interpret Istanbul as a place of personal experience: Silva Bingaz and Kıvılcım S. Güngörün. Their photographs reflect, although often implicitly, the personal bond they have established with the city. Bingaz is a photographer who does not like documenting, describing, capturing things as they are or creating beautiful photographs stuck in forms. She prefers acting on intuition and trying to convey her feelings to the viewer. Despite stating that she sees Istanbul as the most dangerous place for her as it is the backdrop to the burning realities of daily life, Bingaz still mostly feeds off of it. Although Istanbul is not the main character in many of Bingaz's series, it is sometimes in the background, revealing itself behind the details, sometimes is in the body language of the people photographed, and sometimes is in the tension that spreads to the surface of the photographs, thus it forms an indispensable part of this very personal narrative. Bingaz's series titled *The Transformative Soul Deep Within* featured in *Istanbuls Today* mainly consists of photographs she took in the last 10 years that are shaped by the transforming spirit buried deep within the city. It is possible to trace this simmering mood and special relationship that Bingaz has established with Istanbul and its that are resisting resisting against hopelessness, at parties behind closed doors, at a funeral, in her own reflection on a window, or in a crowded street as seen from a tall building. Güngörün, whose photographs of the city are much more apparent in comparison to Bingaz's, is an obsessed collector and photographer who chooses to express the complex, somewhat gloomy, somewhat playful relationship she has established with the city; a relationship that is always shaped by curiosity, wandering the streets, picking up and collecting ephemeral pieces of Istanbul, and bringing them together. Güngörün's photographs gathered under the title *İmstantobul* individually contain some words/phrases, but once assembled together they turn into a meaningful story, a city story. Writing an article titled "An Infinite Variety" for *Istanbuls Today* based on the feelings these two

Ci Demi
Her Şeyin Kötü Gittiğine
Dair Emareler serisinden,
2016-2022
From the series *Signs That*
Everything Is Going Wrong,
2016-2022

da olan serileriyle *Zamane İstanbulları*'nda yer buluyorlar. Bu üç fotoğrafçının ortak özelliği, klasik sokak fotoğrafçılığına göz kırpan ama bu tarzı kendilerince yorumlayan daha güncel bir dile sahip olmaları. Bakış açılarındaki zamana yayılan tutarlılık, kentle bağ kurma biçimleri, bu bağa ve sezgilerine istinaden sürekli bir arayış halinde olmaları, çoğu kimsenin göz ardı edebileceği imgelerden oluşan ve katlanarak büyüyen bir görsel kent külliyyatı yaratmalarına fırsat tanıyor. Bir flanör gibi kentin sokaklarında dolanan bu üç isimden Demi, tam anlamıyla bir İstanbul fotoğrafçısı ve tüm işleri İstanbul'a, İstanbulla ilgili aşına tuhafliklara odaklanıyor ve uğursuz olarak tanımladığı enerjinin peşinden koşuyor. *Her Şeyin Kötü Gittiğine Dair Emareler* serisinden fotoğraflarla *Zamane İstanbulları*'nda yer bulan Demi'ye benzer bir şekilde yine en büyük ilham kaynağı İstanbul olan, kentin sokaklarında rastladığı canlı/cansız süjelerine olabildiğince yaklaşmış onları flaşının ışığıyla "parlatmaktan" çekinmeyen tarzıyla dikkat çeken Varol da İstanbul'un Doğu ile Batı, gelenek ile modernite, kalabalıklar ile tek başınalık arasında kalmışlığını çoğu zaman nüktedan bir dille görselleştiren *Rastgele İstanbul* serisinden bir seçkiyle sergide yer alıyor. Fotoğraflarının kurgulanmış sahneler gibi durmasıyla Demi ve Varol'dan bir nebze daha ayrılan Özbiçer ise

photographers evoke, writer Melisa Kesmez, whom we know through her stories, begins with the question, "What does Istanbul resemble the most today?" and visualizes a familiar Istanbul that is made up of images and unfolds in layers, later building a narrative of Istanbul and on being an Istanbulite based on what she gathers from the photographs of Bingaz and Güngörün.

Istanbuls Today ends with three names dealing with similar issues but with distinct approaches in visualizing them. Ci Demi, Erdem Varol and Ekin Özbiçer take their places in *Istanbuls Today* with series that reflect their personal relationship with the city, focusing on the 'things' they encounter on the streets of Istanbul, that some will find ordinary, some absurd and some extraordinary, sometimes focusing on people and sometimes on the traces of people in the city. What these three photographers have in common is that their language nods to classic street photography but with a more contemporary style of interpretation. The consistency in their perspectives over time, their connections to the city, and their constant search with regard to this connection and their intuition, allow them to create an exponentially growing visual corpus of the city, consisting of images that most people are likely to ignore. Demi wanders the streets of the city like a flaneur and is a true Istanbul photographer; all of his work focuses on Istanbul, the familiar quirks of Istanbul, and seeks after the energy which he describes as sinister. Like Demi who finds his place in *Istanbuls Today* with photographs from the series *Signs That Everything Is Going Wrong*, Varol's greatest inspiration is also Istanbul. Known for his style of getting as close as possible to the animate/inanimate subjects he encounters on the streets and for not being afraid to make them 'shine' the light of his flash, Varol takes his place in the exhibition with the *Rastgele İstanbul* series, which visualizes the state of Istanbul in between the East and the West, tradition and modernity, crowds and loneliness, often with a witty language. Özbiçer slightly differs from Demi and Varol with photographs that appear as

Oto-oryantalizm başlıklı serisinde, özelleştirme, metalaştırma ve muhafazakâr değerlerin daha da yükselişe geçtiği son on-on beş yılda Türkiye'nin geçirdiği sosyal ve politik değişimleri İstanbul ölçeğinde, görece daha batılılaşmış bir orta sınıf mensubu olarak, hem kendine hem de kentine oryantalist bir bakışla, kentin sokaklarında karşılaştığı kendiliğinden oluşmuş mizansenlerle görselleştiriyor. Bu üç ismin fotoğraflarından yola çıkan yazar Şebnem İşigüzel de "İstanbulmania ya da Solaris" başlıklı yazısında, durduramadığı bilinç akışına kapılıp Mark Twain'den Henry Melville'e, Hemingway'den Fortuny'ye savrulmuş hem kısa bir edebî resmigeçit yapıyor hem de "adını fısıldayan şehir" olarak tanımladığı, olağanüstü şeylerin olağana dönüşüverdiği, kafası karışmış bu kentte yaşamının ve onu fotoğraflamanın ne menem bir şey olduğunu kelimelere döküyor.

Toparlamak gerekirse *Zamane İstanbulları*, daha önce de vurguladığımız gibi bir yandan sergideki tümü yakın tarihli işlerin ele aldığı konular, gündemler, duygular ve deneyimlerle İstanbul'un bugününe dair direk veya dolaylı ama sonuçta güncel bir görsel okuma denemesi yapmaya çalışırken bir yandan da yer verdiği farklı kuşaklardan, tecrübelerden ve yaklaşımlardan sanatçılarla bugünün fotoğrafçı çeşitliliğine dair bir saptamayı da bir sergi ölçeğinde olabildiğince mümkün kılmayı amaçlıyor. Elbette İstanbul çalışan çok daha fazla fotoğrafçı ve dolayısıyla zamane İstanbulları olduğunu unutmadan...

Aslında hepsi de kendi başlarına birer sergi olabilecek yoğunluktaki işlerden oluşan *Zamane İstanbulları*, işlerin bütününe dair fikir verebilmeyi hedefleyen çaptaki seçkiler ve sunumlarla, içinde pek çok sergiciği barındıran ve bu sergicikler yan yana geldiğinde de anlamlı bir bütünlük oluşturabilmeyi arzulayan bir sergi. Tıpkı bünyesinde farklı katmanlarda farklı kentleri barındıran, herkes için farklı bir anlam ve tahayyül yaratan bir "üst" kent olan İstanbul gibi...

staged. In her series titled *Auto-orientalism*, she visualizes the social and political changes Turkey has undergone in the past 10 to 15 years, in which privatization, commodification and conservative values have increased, on the scale of Istanbul as a relatively more Westernized middle class member, with an orientalist perspective on both herself and her city, through spontaneous mise-en-scènes she encounters in the streets. In her article titled "İstanbulmania or Solaris" based on works by these three names, writer Şebnem İşigüzel gets caught in a stream of consciousness which she cannot stop and is thrown from Mark Twain to Henry Melville, from Hemingway to Fortuny, creating a short literary parade. She also describes what it is like to live in and photograph this confused city which she describes as "the city that whispers its name", where extraordinary things turn ordinary.

To conclude, as we've highlighted before, *Istanbuls Today* is a direct and/or indirect but in any case a contemporary attempt at a visual analysis of Istanbul's present via the subjects, agendas, emotions and experiences tackled by the artists' -mostly recent- works in the exhibition. In addition, within the compass of an exhibition, it tries to showcase the diversity of today's Istanbulite photographers by bestowing space to artists from different generations and with different experiences and approaches. Of course without overlooking the amount of photographers working on Istanbul, thus of the Istanbuls today...

Istanbuls Today, composed of works that could well be exhibitions in their own rights, is an exhibition that includes many little exhibits within itself, with selections and presentations that aim to give an idea of the entirety of the works, and that aspires to create a meaningful unity when these little exhibits are juxtaposed. Much like the 'supra-city' Istanbul that consists of different cities in different layers and that evokes a different meaning and image for each person.

NOTLAR

- (1) "Rihtimler Arasında - İstanbul", Fulya Erdemci, sergi kataloğundan, Stichting Trafik, Rotterdam, 2002
- (2) "Kişisel Coğrafyalar Küresel Haritalar", Fulya Erdemci, sergi kataloğundan, Kolektif, İstanbul, 2002
- (3) "Dünya Senin", Charles Esche & Vasıf Kortun, biennial kataloğundan, İKSV, İstanbul, 2005
- (4) <https://www.bozar.be/en/calendar/imagine-istanbul>
- (5) *Istanbul. Passione, Gioia, Furore*, sergi kitapçığundan, MAXXI, Roma, 2015
- (6) <https://mekandagez.com/sanaltur-dunbugunistanbul/>
- (7) "Burası", Kevser Güler, sergi kataloğundan, YKY, İstanbul, 2021
- (8) Hazır sinema demişken ve çok tazeyken, *Altyazı*'nın Eylül-Ekim 2022 tarihli "İstanbul'a Bakmak: Dünden Bugüne Sinemada İstanbul Temsilleri" temalı 223. sayısını sinefiller ve İstanbulseverler için burada özellikle belirtelim. Sinema tarihinin farklı dönemlerinde İstanbul'u konu edinmiş, onu arka plan olarak kullanmış ya da fantezileştirmiş yapımlara odaklanan yazılar, İstanbul'u izlemenin sinemadaki tarihine bakıyor.
- (9) Bu fotoğraf stüdyolarının önde gelenleri arasında Abdullah Biraderler, Gülmez Biraderler, Guillaume Berggren, Sébah & Joaillier, Carlo Naya, Vasilaki Kargopulo, Ernest de Caranza, Nikolas Andreomenos ve Boğos Tarkulyan (Phebüs) gibi isimleri saymak mümkün. Bu döneme dair daha detaylı bilgi edinmek isteyenler için fotoğraf tarihçisi Engin Özendes'in hazırladığı *Osmanlı İmparatorluğu'nda Fotoğrafçılık (1839-1923)* (Yem Yayın, 2014) ve tarihçi Zeynep Çelik ile Edhem Eldem'in editörlüğünde hazırlanan *Camera Ottomana: Osmanlı İmparatorluğu'nda Fotoğraf ve Modernite, 1840-1914* (Koç Üniversitesi Yayınları, 2015) kitaplarını öneririz.
- (10) Özellikle Sultan II. Abdülhamid döneminde, fotoğrafçıların İmparatorluğun çeşitli yerlerine (hatta dünyanın çok uzak ülkelerine bile) gönderilmesi neticesinde, Yıldız Sarayı Kütüphanesi bünyesinde otuz bini aşkın fotoğraf barındıran 911 albümlük bir koleksiyon oluşturulmuştu. Bu koleksiyondan, İstanbul'da çekilmiş fotoğraflardan bir seçki, sanat tarihçisi Nurhan Atasoy'un uzun yıllara yayılan araştırmaları sonucunda *Yıldız Sarayı Fotoğraf Albümlerinden: Yedigâr-i İstanbul* başlığıyla 2007 yılında kitaplaştırıldı.
- (11) *Beyoğlu 1930*, Selahattin Giz, Galeri Alfa, İstanbul, 1997 (3.baskı)

NOTES

- (1) "Between The Waterfronts - İstanbul", Fulya Erdemci, exhibition catalogue, Stichting Trafik, Rotterdam, 2002
- (2) "Kişisel Coğrafyalar Küresel Haritalar", Fulya Erdemci, exhibition catalogue, Kolektif, İstanbul, 2002
- (3) "The World is Yours," Charles Esche & Vasıf Kortun, biennial catalogue, İKSV, İstanbul, 2005
- (4) <https://www.bozar.be/en/calendar/imagine-istanbul>
- (5) *Istanbul. Passion, Joy, Fury*, exhibition catalogue, MAXXI, Roma, 2015
- (6) <https://mekandagez.com/sanaltur-dunbugunistanbul/>
- (7) "This Place", Kevser Güler, exhibition catalogue, YKY, İstanbul, 2021
- (8) Speaking of cinema, and while it's still fresh, let's especially mention the 223th issue of *Altyazı* dated September-October 2022, with the theme of "İstanbul'a Bakmak: Dünden Bugüne Sinemada İstanbul Temsilleri, (Looking at Istanbul: Representations of Istanbul In Cinema from Yesterday to Today)" for cinephiles and Istanbul lovers. The articles that focus on productions that have dealt with Istanbul in different periods of cinema history, used it as a background or fantasized it, look at the history of watching Istanbul in cinema.
- (9) It is possible to name Abdullah Brothers, Gülmez Brothers, Guillaume Berggren, Sébah & Joaillier, Carlo Naya, Vasilaki Kargopulo, Ernest de Caranza, Nikolas Andreomenos and Boğos Tarkulyan (Phebüs) among the leaders of these photography studios. For those who want to learn more about this period, we recommend the books *Photography in the Ottoman Empire (1839-1923)* (Yem Yayın, 2014) prepared by photography historian Engin Özendes and *Camera Ottomana: Photography and Modernity in the Ottoman Empire, 1840-1914* (Koç University Press, 2015), edited by historian Zeynep Çelik and Edhem Eldem.
- (10) Especially during the reign of Sultan II. Abdülhamid, as a result of photographers being sent to various parts of the Empire (even to far-flung countries of the world), a collection of 911 albums containing more than thirty-thousand photographs was created within the Yıldız Palace Library. A selection of photographs taken in Istanbul from this collection was published in 2007 as a book with the title of *Photographs From the Yıldız Palace Albums / Souvenir of İstanbul* as a result of art historian Nurhan Atasoy's long-term research.
- (11) *Beyoğlu 1930*, Selahattin Giz, Galeri Alfa, İstanbul, 1997 (3rd edition)

(12) Özellikle, Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde eski başkent İstanbul'un geçirdiği değişimleri basın fotoğrafları üzerinden merak edenler için 1924-44 yılları arasındaki döneme ait fotoğrafları ve bu fotoğrafların kullanıldığı gazete haberlerini bir araya getiren *Fotoğraflar ve Haberleriyle İstanbul Hafızası* başlıklı iki ciltlik kitap iyi bir kaynak oluşturuyor. İstanbul'da yaşanan toplumsal olayları, gündelik hayattaki değişimi, kentin önemli karakterlerini, eğlence mekânlarını ve mimari eserlerini fotoğraf ve haber metinleriyle ele alan, Cengiz Kahraman ve Mehmet Yüce'nin araştırmaları neticesinde İBB Kültür Daire Başkanlığı Basın Yayın Müdürlüğü'nce 2020 yılında yayımlanan kitapta, foto muhabirleri Selahattin Giz, Hilmi Şahenk, Namık Görgüç, Cemal Göröl, Ali Ersan, Faik Şenol ve Jean Weinberg'in fotoğrafları yer alıyor.

(13) Şahinyan ve Minasoğlu'nun hayat hikâyelerini ve üretimlerini merak edenler, sanatçı, yazar ve araştırmacı Tayfun Serttaş'ın bu her iki isimle ilgili uzun yıllar araştırma yaparak, meslekî arşivlerini elden geçirerek ve üretimlerini toplumsal hafızaya yönelik eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayarak hazırladığı kitaplara bakabilirler: *Foto Galatasaray: Studio Practice by Maryam Şahinyan* (Aras Yayıncılık, 2011) ve *Stüdyo Osep* (Aras Yayıncılık, 2009).

(14) Zamanı ileri sardık dedik ama aslında bu ara dönemde de İstanbul'u konu edinen pek çok fotoğrafçı var. Dönemin önde gelen fotoğrafçılarından hepsinin arşivinde ciddi bir İstanbul külliyesi olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. (Tabii burada bir parantez açıp, Alex Webb, Harry Gruyaert, Bruno Barbey gibi yurt dışından pek çok ismin de İstanbul'u konu edinen işler yaptıklarını not düşelim.) Fakat, belki de 90'ların sonu 2000'lerin başına dek seri fotoğraflar üretmek o kadar da yaygın olmadığından tek tek isimleri saymaktansa proje bazlı çalışmaların daha yoğunlaştığı ve farklı yaklaşımların daha görünür olmaya başladığı yeni yüzyıl başına sığrama ihtiyacı duyduk.

(15) *Milyonluk Manzara: Kentsel Dönüşümün Resimleri*, İletişim, İstanbul, 2013

(12) Especially for those who are curious about the changes that the old capital Istanbul went through in the period after the proclamation of the Republic, through press photos, the two-volume book titled *Fotoğraflar ve Haberleriyle İstanbul Hafızası*, which brings together photographs from the period between 1924-44 and the newspaper reports using these photographs, are good sources. In the book published by the Directorate of Press and Publication of the Istanbul Metropolitan Municipality Culture Department in 2020, as a result of the research of Cengiz Kahraman and Mehmet Yüce, which discusses the social events in Istanbul, the change in daily life, the important characters of the city, entertainment venues and architectural works through photographs and news texts, photographs of photojournalists Selahattin Giz, Hilmi Şahenk, Namık Görgüç, Cemal Göröl, Ali Ersan, Faik Şenol and Jean Weinberg can be found.

(13) Those who are curious about the life stories and productions of Şahinyan and Minasoğlu, can take a look at the books prepared by the artist, writer and researcher Tayfun Serttaş, by doing long years of research on these two names, going through their professional archives, and interpreting their productions with a critical perspective towards social memory: *Foto Galatasaray: Studio Practice by Maryam Şahinyan* (Aras Yayıncılık, 2011) and *Stüdyo Osep* (Aras Yayıncılık, 2009).

(14) We said that we have fast-forwarded the time, but in fact, there are many photographers who focus on Istanbul in this interim period. It would not be an exaggeration to say that there is a serious corpus of Istanbul photographs in the archives of all of the leading photographers of the period. (Of course, let's open a parenthesis here to note that many names from abroad such as Alex Webb, Harry Gruyaert, Bruno Barbey have also done works on Istanbul.) But, perhaps, because it was not that common to produce series of photographs until the late 90s and early 2000s, rather than counting the names one by one, we felt the need to jump to the beginning of the new century, when project-based studies became more intense and different approaches became more visible.

(15) *Million Dollar View: Kentsel Dönüşümün Resimleri*, İletişim, İstanbul, 2013